

בס"ד

דין עיקר וטפל

- 1 - תלמוד בבלי מסכת ברכות דף מד עמוד א
משנה. הביאו לפני מליח תחלה ופת עמו - מברך על המליח ופוסט את הפת, שהפת טפלה לו. זה הכלל: כל שהוא עיקר ועמו טפלה - מברך על העיקר ופוסט את הטפלה
- 2 - משנה ברורה סימן קסח ס"ק (מה)
הם טפלים - דאין מתכונין לאכול הרקיקין ורק שעושין אותם כדי שלא יטנפו הידים מהמרקחת ולכן הוי העיסה בכלל טפל כדלקמן בסימן רי"ב. וכתבו האחרונים שם דבמדינותינו שנותנין מרקחת על הדובשנין [שקורין לעק"ך פלאדי"ן] שטובים הדובשנין למאכל בעצמן אם כן כונתם גם בשביל אכילת הדובשנין [מא] וממילא הם העיקר ומברך עליהם במ"מ ופוסט המרקחת. ופשוט דדוקא שבעת אפייה נאפין ביחד אבל אם אפה הדובשנין לבד ואח"כ מניח עליהם מלמעלה המרקחת אין נעשין המרקחת טפילה להם שכונתו לאכול שניהם ואין המרקחת באין ללפת הדובשנין וצריך לברך גם על המרקחת
- 3 - ביאור הלכה סימן ריב
אם העיקר מעורב - עיין במ"ב ובדה"ח אות י"ח [בדין דברים המטוגנים] כתב ז"ל אם אוכל שני מאכלים שהן מעורבין בקערה אחת אם עיקר כונתו על האחד מברך עליו ופוסט השני אפילו הוא המועט ובסתם מה שהוא הרוב הוא העיקר ע"ש אבל אם יש בתערובות אפילו מעט מה' מינים שעירב בתוכו כדי לאכול מברך במ"מ ופוסט השני עכ"ל
- 4 - פרי מגדים אורח חיים פתיחות פתיחה להלכות ברכות
ורוב, הטעם משום דהוא עיקר והמעט טפל, עיין סימן רי"ב מ"א [ס"ק] א', וכן כתב הב"י בסימן ר"ב [קעז, ב ד"ה כתב הרשב"ץ] בשם הרשב"א (או הרשב"ץ ח"א סימן פו) ביין הטעם דכל שעיקר ועמו טפילה כו....
ובנויא"ט משומשמיין ומעורבין חתיכות אגוז בו, הולכין אחר הרוב אף שניכר, כי אין דומה לביטול האיסורין וכבר נתבאר זה לעיל
- 5 - ערוך השולחן אורח חיים הלכות ברכת הפירות סימן ריב
ואין לשאול לפ"ז אצלינו שמבשלין תבשילין עם בשר ואנו מברכין על התבשיל הברכה המיוחדת לו ועל הבשר שהכל ליהוי חד מינייהו עיקר והשני טפל דאין זו שאלה דבטפילה המעורבת לא שייך עיקר וטפל אלא כשאוכלם ביחד כמו כשמבשלים גרויפ"ן עם קטניות או עם תפוחי אדמה שלוקחין בכף אחת זה וזה ואז אפילו אם אינו נלקח בכף רק מין אחד ג"כ הוי טפל
- 6 - שולחן ערוך הרב אורח חיים הלכות ברכת הפירות סימן רד סעיף י
אבל תבשיל העשוי לאכילה הנעשה מתערובת דבש ומינים אחרים שאינם מחמשת מיני דגן אלא כגון פירות וקטניות הולכים אחר הרוב ואם הרוב הוא דבש הוא עיקר ומברך עליו ופוסט את הפירות וכן בהיפך אפילו אינם כתושים ומעורבים עמו אלא עומדים בעינם בתוכו כיון שנתבשלו יחד ונעשו תבשיל אחד
- 7 - ח"י אדם חלק א כלל נד סעיף ט
ה' מיני דגן, בין "גרויפין" [גריסים] או "גאגאליך" שבישל עם שאר מינים כדרך שמבשלין "גרויפין" עם "בולבעש" [תפוחי אדמה] ו"גאגאליך" עם "ארבעס" [קטניות], אף על גב דהמין אחר הוא הרוב, כיון שיש בו על כל פנים כל כך מן ה' מינים אלו בענין שאי אפשר לומר שנתבטל לגמרי, מברכין בורא מיני מזונות על ה"גרויפין". אמנם על שאר המינים צריך עיון, שהרי כיון שהם עומדים בפני עצמם ואינן מעורבין וגם אינו ידוע אם זה מה שמבשלין ביחד היינו שיתנו ה' מינים טעם בשאר המינים, דשמא איפכא היא שהקטניות יתנו טעם ב"גרויפין". ונראה לי שצריך לברך. אבל אם נתמעכו ומעורבין אף על פי ששאר המינים הם הרוב, וכן "פיינקוכין" מקמח שמטגנין עם ביצים וגבינה, כיון שיש בו על כל פנים קמח ליתן טעם, מברכין בורא מיני מזונות
- 8 - ברכות לז עמוד ב
- אמר רבא: האי ריהטא דחקלאי דמפשי ביה קמחא - מברך בורא מיני מזונות. מאי טעמא - דסמידא עיקר. דמחוזא דלא מפשי ביה קמחא - מברך עליו שהכל נהיה בדברו. מאי טעמא - דזבשא עיקר. והדר אמר רבא: אידי ואידי בורא מיני מזונות; דרב ושמואל דאמרי תרוייהו: כל שיש בו מחמשת המינים מברכין עליו בורא מיני מזונות

9 - תלמוד בבלי מסכת ברכות דף לט עמוד א

אמר רב אשי, כי הוינן בי רב כהנא אמר לן: תבשילא דסלקא דלא מפשו בה קמחא - בורא פרי האדמה, דלפתא, דמפשו בה קמחא טפי - בורא מיני מזונות; והדר אמר: אידי ואידי בורא פרי האדמה, והאי דשדי בה קמחא טפי - לדבוקי בעלמא עבדי לה

10 - חידושי הרשב"א מסכת ברכות דף לז עמוד ב

דובשא עיקר, פי' רובו דבש ומיעוטו סולת וא"נ עיקרו מחמת דובשו וסלתו להטעימו ולהכשירו, ומ"מ כיון דסולתו מעורב בו להכשירו מברכין על הסולת כדאסיקנא מהא דרב ושמואל

11 - רמב"ם הלכות ברכות פרק ג הל' ו

כיצד היא הטפלה המעורבת כגון לפת או כרוב שבשלו ועירב בו קמח של אחד מחמשת המינים כדי לדבוקו אינו מברך עליו בורא מיני מזונות שהלפת הוא העיקר וקמחו טפלה, ד שכל דבר שמערבין אותו לדבק או כדי ליתן ריח או כדי לצבוע את התבשיל הרי זו טפלה, אבל אם עירב כדי ליתן טעם בתערובות הרי הוא עיקר, לפיכך ה מיני דבש שמבשלין אותן ונותנין בהן חלב חטה כדי לדבק ועושין מהן מיני מתיקה אינו מברך עליו בורא מיני מזונות מפני שהדבש הוא העיקר

12 - רא"ש מסכת ברכות פרק ו

ז חביץ קדירה וכן דייסא כעין חביץ קדירה כגון דאיכא בהן דובשא רב יהודה אומר שהכל ורב כהנא אומר בורא מיני מזונות אמר רב יוסף נקוט דרב כהנא בידך דרב ושמואל דאמרי תרווייהו כל שיש בו מחמשת מינין מברכין עליו בורא מיני מזונות וכן הלכתא דהא רב יוסף מיייתי מינייהו ראייה הלכך כל שעיקרו מחמשת המינים אפי' רובו ממין אחר מברכין עליו בורא מיני מזונות ולבסוף ברכה אחת מעין שלש אבל תבשיל שנותנין שם קמח להקפות המאכל ולדבוקו לא חשיב עיקר כדאמרינן לקמן (דף לט א) האי תבשילא דסילקא דשדו ביה קימחא לדבוקי בעלמא הוא דעבידי ומברכין עליו בורא פה"א

13 - בית הבחירה למאירי מסכת ברכות דף לז עמוד א

כל תבשיל מאלו הנזכרים שהם בדין בורא מיני מזונות אם עירב בו דברים אחרים כגון דבש ושמן ותבלין אף על פי שהכניס בו מהן הרבה הואיל ויש בו מחמשת המינים ושעיקר התבשיל קרוי על שם אותו מין מחמשת המינים אף על פי שרובו מדברים אחרים הולכים אחר אותו המין והוא שאמרו סמידא עיקר ר"ל הקמח וזהו שקראו בכאן חביץ קדרה שהוא מאכל של קמח בדבש ושמן ותבלין ודייסא היא של חטים ומתבשלים עד שמתפקעין ומתעבים הן מחטה שאינה חלוקה הן שהיא חלוקה או כתושה והיא הקרויה כאן דייסא כעין חביץ קדרה ר"ל שנתעבית ושיש בה דבש ושמן ותבלין ולשון חביץ הוא מלשון מחבצין את החלב שהוא מתעבה אחר שנתחבץ אבל אם עיקר התבשיל מדברים אחרים ומכניס בו קמח הרבה למתק את הטעם או לעבות התבשיל כדרך שעושים בתבשיל של גריסין אין הקמח עיקר ואין הולכין אחריו

14- שולחן ערוך אורח חיים הלכות ברכת הפירות סימן רח סע' ב-ג

(ב) א <ב> חמשת מיני דגן (ג) ב ששלקן (ד) או [ב] כתשן ועשה מהם תבשיל, כגון מעשה קדירה (ה) הריפות וגרש כרמל (ו) ודייסא, <ג> אפילו עירב עמהם דבש (ז) הרבה יותר מהם או מינים אחרים הרבה יותר מהם, מברך עליו בורא מיני מזונות ולבסוף על המחיה; אבל אם לא נתן הדגן בתבשיל (ח) אלא לדבוק ולהקפותו, בטל בתבשיל

(ג) כשנותנים קמח לתוך שקדים שעושים לחולה, אם עושים כן כדי שיסעוד הלב (ט) מברך בורא מיני מזונות; <ד> ואם לדבק [ג] בעלמא, (י) אינו מברך בורא מיני מזונות; (יא) <ה> וטוב להחמיר (יב) ג ולגמעו בתוך הסעודה לאחר ברכת המוציא, (יג) <ו> ופטור ממנה